

Dezelfde vrouw valt in vr-opera keer op keer uit oneindig heelal

Jan Pieter Ekker
AMSTERDAM

Eye Filmmuseum toont virtuele tableaux vivants en handgemaakte miniaturen van zes jonge Nederlandse kunstenaars.

Eye Filmmuseum haalde al imposante vr-installaties van internationale kunstenaars en filmmakers zoals Paul Auster, Alejandro Iñárritu, Laurie Anderson en Marina Abramović naar Amsterdam. *Virtual Dioramas*, de huidige tentoonstelling in het kader van het langlopende programma *Xtended*, met werk van zes jonge Nederlandse kunstenaars, is bescheiden van opzet, maar zeker niet minder interessant.

Het eerste diorama werd in 1822 ontwikkeld door uitvinder-kunstenaar Louis Daguerre en schilder Charles Marie Bouton. Het bestond uit een

monumentaal schilderij van een landschap op een half-transparant doek, gepresenteerd in een verduisterde ruimte, dat met licht- en geluidseffecten tot leven werd gebracht. Deze visuele illusie leek het publiek tijdelijk naar een andere wereld te transporteren en wordt nu wel gezien als een vroege vorm van virtual reality.

Handgemaakte miniaturen

In de huidige, kortlopende tentoonstelling combineerde curator Anna Abrahams virtuele tableaux vivants en handgemaakte miniaturen van een gamedesigner, een fotograaf, een schilder, een beeldend kunstenaar, een architect en een theaterregisseur.

De Amsterdamse fotograaf Jasper de Beijer komt nog het dichtst in de buurt bij de oorspronkelijke diorama's: hij maakte 3D-scans van in ongereede geraakte diorama's in de op-

slagen van koloniale, etnografische en (natuur)historische musea in Nederland en België. Hij plaatste die vervolgens in een enorme, imaginaire opslag.

Door rond te lopen en rond te kijken, verandert de opstelling. Diorama's met bosjesmannen, schedels en exotische dieren verdwijnen in het magazijn; andere, net zo foute komen tevoorschijn uit de oneindigheid van de vr-bril en tonen hoe we nog niet eens zo lang geleden naar 'de ander' keken.

Poëtische zielenroerselen

Celine Daemen, vorig jaar afgestudeerd aan de regieopleiding van de Toneelacademie Maastricht, maakte *De opera van de vallende mens*, geïnspireerd op gesprekken met een aantal mensen in een psychiatrische inrichting. Daemen vatte de gesprekken over verdriet, verlies, opgelegde normaliteit en eenzaamheid in een

mooi boekje, in handgemaakte miniaturen én een vr-opera. Daarin valt dezelfde vrouw keer op keer uit een oneindig heelal, terwijl ze haar even persoonlijke als poëtische zielenroerselen uitspreekt.

Een metershoge operazangeres zingt over je onmogelijke liefde voor haar

Lotje van Lieshout schilderde een panorama van een imaginair, vervuild natuurgebied in de VS. Het olieverfschilderij hangt aan de muur; een versie is te zien door een soort periscoop. Als je het zelfgemaakte apparaat beweegt, beginnen allemaal dingetjes te bewegen in het lege landschap.

Als reactie op de huisvestingscrisis in Londen maakte architectural designer Paula Strunden een 'virtueel voorstel voor een huis'. Met een vr-bril op schuifel je over smalle gangtjes langs duizelingwekkende dieptes en door enorme, utopische interieurs. Je wast je digitale handen in echt water, bladert door een echt boek en kunt een grijze poes aaien die zich aan je voeten vlijt.

De Amsterdamse kunstenaar Eva Gonggrijp creëerde een bijzondere ervaring op basis van het prachtige poppenhuis dat haar oma voor haar maakte – een bijna perfecte replica

van haar huis in Indonesië. Nadat je een koptelefoon en vr-bril op je hoofd gezet hebt gekregen, komt het poppenhuis tot leven. Beelden van het lege poppenhuis, dat er herkenbaar maar net niet natuurlijk uitziet, worden gecombineerd met flarden van de muziek waar oma naar luisterde en oude foto's, Polygoonjournaal- en filmbeelden. Ze weerspiegelen haar verborgen koloniale verleden, verliezen en dromen. Een met parfum besprenkeld zakdoekje brengt oma nog dichterbij.

Digitale dromen

Van Daniël Ernst, ten slotte, toont Eye *Die Fernweh Oper*, die op het afgelopen Nederlands Film Festival werd bekroond met het Gouden Kalf voor Beste Interactive. In deze trilogie draait het om afstand – tussen het heden en herinneringen aan vroeger, tussen de sterren en de mens, en

vooral tussen de bezoekers en de virtuele wereld. In een decor dat doet denken aan Fritz Langs sciencefiction-klassieker *Metropolis* (1927) zingt de metershoge operazangeres Asteria over jouw onmogelijke liefde voor haar (een libretto van dichteres Maud Vanhauwaert, de stem van de Zwitserse operazangeres Annina Gieré). In de derde akte, die nu voor het eerste te ervaren is, sta je in het benauwde kamertje van een conciërge die keer op keer een stervormige lamp vervangt als een volgende ster aan het firmament is uitgedoofd.

Op de benedenverdieping van Eye, in het Panorama, zijn de schitterende tekeningen te zien die Ernst maakte voor zijn project. Ook de digitale dromen van de vr-pionier zijn op papier begonnen.

Virtual Dioramas: t/m 24/11 in Eye.
Kaartverkoop via eyefilm.nl.

→ *Die Fernweh Oper* van Daniël Ernst.